

Directoraat-generaal Klimaat
en Energie

Behandeld door

I.J. Perenboom

T 070 379 6350

i.j.perenboom@minezk.nl

Datum

11 jul. 2022

Kenmerk

DGKE / 22317598

Kopie aan

Bijlage(n)

verslag

Omschrijving	Bestuurlijk Overleg Programma Aansluiting Wind Op Zee (PAWOZ) - Eemshaven
Voorzitter	EZK
Vergaderdatum en -tijd	11 juli 2022, 18.15 uur - 19.00 uur
Locatie	Digitaal
Aanwezig	Mevr. Poepjes (provincie Fryslân), mevr. Van Hoorn (provincie Groningen, mevr. Van Gent (Schiermonnikoog), dhr. Dijkhuis (Het Hogeland), dhr. Van der Galiën (Wetterskip Fryslân), TenneT, Gasunie, Rijkswaterstaat, Royal HaskoningDHV, MT lid EZK, programmaleider EZK
Afwezig	Dhr. Beerda (waterschap Noorderzijlvest), dhr. Faber (Ameland), dhr. Koonstra (Noardeast Fryslân)

Tijdens deze vergadering is een powerpoint gepresenteerd. Deze hoort bij dit verslag.

Vergaderpunten

1. Opening

Verslag

- [MT lid EZK]¹ opent de vergadering. Ze licht toe dat er geen besluitpunten op de agenda staan. De vergadering is bedoeld om de deelnemers mee te nemen in het proces.
- 2. Mededelingen
  - [MT lid EZK] heeft met de minister gesproken over de mogelijkheid om een werkbezoek te plannen in het najaar, in aanloop naar het Bestuurlijk Overleg Waddengebied (BOW) waarin de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ter vaststelling zal worden voorgelegd. De deelnemers van dit overleg zullen ook voor dit werkbezoek worden uitgenodigd. Mevr. Van Gent, dhr. Dijkhuis en mevr. Van Hoorn geven aan dat ze graag vroegtijdig met de minister in gesprek gaan, zodat er nog ruimte is voor

---

¹ Rijksbreed is afgesproken dat in documenten die onder de Wet open overheid gepubliceerd worden, de namen van ambtenaren niet openbaar worden gemaakt. Namen van bestuurders worden wel openbaar gemaakt.

eventuele aanpassingen. [MT lid EZK] geeft aan dat dit meegenomen zal worden in de nadere uitwerking van het werkbezoek.

- [MT lid EZK] geeft aan dat het BOW eerder op 1 december was gepland, maar zal worden verplaatst naar een later moment, waarschijnlijk in december of januari.

3. Proces tot nu toe

Verslag

[Programmaleider EZK] geeft aan de hand van een powerpoint een toelichting op het proces tot nu toe:

- Op 28 maart was de startbijeenkomst van het programma met circa 100 deelnemers. Het doel van de bijeenkomst was de aanwezigen meenemen in wat het programma is en wat de komende tijd gaat gebeuren. Het startpunt van het programma zijn de acht routes uit de eerdere RHDHV-studie Onderzoek Innovatieve Doorkruising Waddengebied.
- Na de startbijeenkomst hebben Royal HaskoningDHV en Witteveen+Bos opdracht gekregen voor het opstellen van de NRD.
- Op 25 april was er een werkbezoek van de minister aan het gebied. Vierverlaten, de Hanze Hogeschool, Eemshaven en de kwelders zijn bezocht. Afgesloten werd met een diner met de bestuurders.
- Op themabijeenkomsten (stakeholders) en informatieavonden (omwonenden) (Dokkum, Schiermonnikoog, Uithuizermeeden, Pieterburen en Ameland) is gesproken over de verschillende routes.
- Deze zomer zal de input uit de verschillende gremia worden verwerkt door Royal HaskoningDHV en Witteveen+Bos. Er is nu nog niet besloten over welke routes wel/niet verder te onderzoeken.
- Op 22 september is het volgende bestuurlijk overleg. Dan zal het gaan over de ter inzage legging van de NRD. De NRD zal in het BOW worden vastgesteld (verwachting: december 2022 of januari 2023). In 2023 zullen de plan milieueffectrapportage (planMER) en de Integrale Effecten Analyse (IEA) worden opgesteld.
- Er is contact met de Duitse autoriteiten: Niedersachsen, GDWS (Generaldirektion Wasserstraßen und Schifffahrt), en de Duitse Bundesminister für Wirtschaft und Klimaschutz Habeck. Inzet is multifunctioneel ruimtegebruik in het Eems-Dollard Verdragsgebied waardoor de routes door het verdragsgebied ook onderzocht kunnen worden, en daarmee vergund kunnen worden door het GDWS.

Vragen en opmerkingen naar aanleiding van de toelichting:

- Dhr. Dijkhuis informeert naar de gesprekken met de Duitse autoriteiten. [Programmaleider EZK] licht toe: er zijn gesprekken met de Duitse minister en GDWS geweest. We bespreken met de Duitse autoriteiten hoe de scheepvaartvergunningverlening meegenomen kan worden in de onderzoeken. Mevr. Van Hoorn vult aan dat er ook met deelstaat Niedersachsen gesprekken lopen vanuit de provincie Groningen. Inzicht in de knelpunten wordt na de zomer verwacht. [MT lid EZK] voegt toe dat

het proces met de Duitse autoriteiten na de zomer op papier zal komen.
Afgesproken wordt dat dit in het BO van 22 september geagendeerd wordt. Mevr. Van Hoorn zegt toe dat vanuit de provincie ook hun activiteiten hieraan zullen worden toegevoegd.

- Mevr. Van Gent vraagt of het mogelijk is informatie eerder te ontvangen, zodat men zich erop kan voorbereiden. [Programmaleider EZK] geeft aan dat de werkversie van de NRD al medio augustus zal worden gedeeld, waarbij er momenten voor feedback zijn voor de ambtelijke ondersteuning.

4. Update concept NRD

Verslag

[Royal HaskoningDHV] geeft een toelichting over de NRD, planMER en IEA met behulp van een powerpoint, waarbij ze ook ingaat op wat er is opgehaald betreffende reikwijdte en detailniveau.

- De NRD is de onderzoeksagenda voor de milieueffecten (planMER) en voor de andere effecten, zoals maatschappelijke effecten en toekomstvastheid (IEA). Doel is in beeld brengen van wat onderzocht moet worden en hoe dit gaat gebeuren. De uitvoering van de daadwerkelijke planMER en IEA zal in 2023 plaatsvinden.
- Er zijn twee themabijeenkomsten georganiseerd om te spreken over reikwijdte en over detailniveau. Reikwijdte betreft de routes en technieken die onderzocht moeten worden, detailniveau betreft tot op welk detail (milieu)aspecten onderzocht worden en welke bronnen dienen te worden meegenomen. Uiteraard wordt ook de input van de bewonersavonden meegenomen. Uit beide gremia is veel input gekomen.
- Er is gesproken over op welke gronden er in de NRD al getrechterd kan worden qua routes. Besproken is dat dit alleen op inhoudelijke gronden kan. Er zijn een aantal criteria uit naar voren gekomen:
  - o Niet uitvoerbaar en/of
  - o Niet vergunbaar
  - o Onvoldoende onderscheidend
- Er is eveneens gesproken over de voorgestelde routes, of er routes moeten worden toegevoegd aan de NRD of dat er routes kunnen afvallen. Er is nog niet besloten of/welke plek deze voorstellen in de NRD krijgen.
  - o Betreffende bestaande routes is o.a.:
    - Besproken of overdimensionering van kabel/leiding mogelijk is.
  - o Betreffende nieuw ingebrachte routes is o.a.:
    - Voorgesteld de landroute bij routes III t/m VIII te vermijden door buitendijks over de kwelders te gaan.
    - Op basis van onderzoek van Gasunie voorgesteld een route toe te voegen voor leidingen: Zoutkamperlaag (route tussen Ameland en Schiermonnikoog door het geulenstelsel)

- Een tunnel waardoor toekomstige kabels en leidingen kunnen lopen.
  - Betreffende routes die zijn aangedragen voor trechtering:
    - Schiermonnikoog Eilanderbalgroute (VI, 'oude VKA' van Ten Noorden van de Waddeneilanden (TNW))
    - Geul route Rottums (IV, door het referentiegebied)
    - Ameland Wantij route (VIII)
- Er is ook gesproken over techniek, er is aandacht gevraagd voor o.a. verziltingsproblematiek, bodemleven, hersteltijd en ankerende schepen. Daarnaast is verzocht om mogelijkheden voor gebundelde aanleg, aanleg met drijvers, toekomstbestendigheid en de mogelijkheden voor een tunnel.
- Daarnaast zijn de deelnemers van de themasessie betrokken bij de beoordelingscriteria en de bijbehorende kaders.
- Alle input wordt meegenomen in het proces, er kan op een van de volgende manieren mee worden omgegaan:
  - Wordt verwerkt in de NRD, of
  - Wordt niet verwerkt in de NRD, er wordt teruggekoppeld waarom niet, of
  - Wordt niet meegenomen in de NRD, omdat het op een ander moment in het proces moet worden meegenomen. Hierover wordt eveneens teruggekoppeld.

Vragen en opmerkingen naar aanleiding van de toelichting:

- Mevr. Van Gent informeert hoe teruggekomen wordt op de inbreng van de bewonersavonden. Op de bewonersavond waar zij aanwezig was, was een behoorlijke opkomst. Er werd geïnformeerd naar de relatie met de gasboring, de oostelijke routes, de bodemdaling en hoe compensatie plaatsvindt. Daarnaast werd gevraagd of deelname in de windparken mogelijk was. Voorkomen moet worden dat mensen in de bijlage van de NRD het antwoord op hun vraag moeten lezen. **Afgesproken wordt dat in het verslag per bewonersavond een terugkoppeling zal worden gegeven op de voorgestelde punten van die avond.**
  - Mevr. Van Hoorn geeft aan dat ze graag de tussentijdse analyses graag ontvangt, ze heeft behoefte aan meer details zodra die beschikbaar zijn. **Afgesproken wordt dat de concept oplegnotitie voor de NRD tussentijds gedeeld zal worden zodra deze beschikbaar is.**
  - [Medewerker Het Hogeland] stelt de vraag of opties voor overdimensionering worden meegenomen en hoe met eventuele hogere kosten wordt omgegaan. [Royal HaskoningDHV] geeft aan dat in de IEA de kosten in beeld worden gebracht. Overdimensionering is ingebracht tijdens de bijeenkomsten, er wordt gekeken of/hoe dit meegenomen kan worden in de NRD. De afweging wordt gemaakt door de betrokken overheden en zal landen in het besluit dat de minister K&E als bevoegd gezag zal nemen.
5. Proces vanaf nu tot vaststelling.

Verslag

[Programmaleider EZK] geeft een toelichting op het verdere proces.

- In de 1e week van augustus zal de 90% versie Concept NRD worden opgeleverd. In overleg met regionale ambtenaren is afgesproken wie er mee leest op deze versie.
- In de 3e week van augustus zal de werkversie concept NRD tbv ambtenaren en omgevingspartijen verschijnen. Deze zal naast de overheden ook met de organisaties die bij de themasessies (o.a. Waddenacademie) waren en het Omgevingsberaad Wadden worden gedeeld.
- In de 5e week van augustus is een ambtelijk overleg en omgevingsoverleg over deze werkversie concept NRD gepland, zodat de input van deze partijen meegenomen kan worden.
- 15 september zal het Omgevingsberaad Wadden haar advies geven.
- 22 september is het bestuurlijk overleg programma gepland. Via het hiervoor benoemde proces is ambtelijk dan al veel input meegenomen.
- Eind september start de ter inzage legging van de definitieve Concept NRD.
- In het najaar zal de minister op werkbezoek in het gebied komen.
- In november is een adviesgesprek met de Commissie MER.
- In december/januari zal de NRD voorliggen in het BOW voor definitieve vaststelling. In deze periode zal ook een BO programma gepland worden met daarin een doorkijk naar de planMER/IEA fase.

Vragen en opmerkingen naar aanleiding van de toelichting:

- Mevr. Van Gent geeft aan dat de planning als krap wordt ervaren. Men moet voldoende gelegenheid hebben mee te kunnen denken.
- Mevr. Poepjes geeft complimenten voor de heldere presentaties. Ze onderschrijft de behoefte voor voldoende gelegenheid om mee te denken. Het is de rol van de bestuurders om te zorgen dat opties niet te vroeg worden afgevoerd, zoals bijv. de routes door het EDV gebied.
- [Programmaleider EZK] geeft aan dat de planning conform wettelijke termijnen verloopt en niet krappert dan normaal is. Wel zijn er meer momenten dan gebruikelijk ingepland voor ruggespraak met de medeoverheden. Het is in ieders belang dat dit gebeurt. Hierover zijn op ambtelijk niveau gesprekken met de provincies gevoerd (die de link naar gemeenten vormen) zodat we elkaar niet verrassen over de momenten om mee te denken.
- [MT lid EZK] onderstreept het belang van meedenken en daartoe het zo vroeg mogelijk delen van informatie. Dit vraagt uiteraard iets van elkaar, maar we zijn ons er allemaal van bewust dat we een grote opgave met urgentie hebben. Dat maakt dat de doorlooptijden weinig tot geen uitloop kennen. Daarbinnen zetten we ons maximaal in zorgvuldigheid.

6. Rondvraag

Verslag
Er zijn geen vragen.

7. Sluiting

Verslag
[MT lid EZK] sluit de vergadering.